

אות

כתב עת לספרות ולתיאוריה

10 גיליון
2020 סתיו

עורכים מיכאל גלזומן, מיכל ארבל, אורי ש. כהן
חברי המערכת חן אדלסבורג, גיא ארליך, איל בסן
מערכת מייצגת מיה ברזילי, אדריאנה ג'ייקובס, אבנר הולצמן, חנה נוה, מנחם פרי, חנה קרונפלד,
ורד קרתי שם-טוב, נעמה רוקם, עוזי שביט
עריכת טקסט דינה הורביץ
עריכה גרפית מיכל סמוי-קובץ ויעל ביבר, המשרד לעיצוב גרפי באוניברסיטת תל אביב

על העטיפה: חן שיש, "אות 10", אקריליק על נייר, 2020

אות הוא כתב עת אקדמי שפיט היוצא אחת לשנה (שנתון) מטעם מרכז קיפ לחקר הספרות והתרבות העברית,
אוניברסיטת תל אביב
המאמרים המתפרסמים בכתב העת **אות** עוברים הליך שיפוט ומבוססים על כללי המחקר האקדמי

ISSN 2707-5680

© 2020 כל הזכויות שמורות למערכת אות, מרכז קיפ לחקר הספרות והתרבות העברית, בניין רוזנברג, אוניברסיטת תל אביב,
תל אביב 6997801

ot.kipp@gmail.com

הוצאת הקיבוץ המאוחד, ת.ד. 2104, בני ברק
נדפס בדפוס סדר צלם

על החידה והסוד

ולטר בנימין

החידה נוצרת במקום שבו מתעוררת כוונה מפורשת לקרב חפץ או מאורע איזשהם שנדמה כי אינם טומנים בחובם דבר, לא כל שכן דבר־מה מיוחד, אל ספרת המשמעות הסמלית. מאחר שהסוד מצוי בלבו של הסמל ננסה לחלץ מאותו חפץ או מאותו מאורע את הצד "צופן הסוד". אבל הניסיון הזה – אם ייעשה על אובייקטים "יומיומיים" במונח הצר – נידון לא להשיג לעולם את מטרתו. כאשר ננסה ללכוד את צדם צופן הסוד של הדברים בעזרת ייצוג, שיחסו אל אותו צד סודי הוא כיחסה של החידה לפתרונה, מראית העין של הסוד לא תופר רק כל עוד הפתרון טרם נמצא. במילים אחרות: מאחר שהפתרון לחידה קיים באופן אובייקטיבי, מראית העין הזאת היא סובייקטיבית בלבד. אובייקטיבית רק הכוונה החותרת אל הסוד, אותה מהות נטולת פתרון השוכנת בחפץ או במאורע – והכוונה הזאת נוחלת אכזבה לבסוף. ואף על פי כן היא אינה נוחלת אכזבה מוחלטת, שהרי למראית העין הסובייקטיבית של הסוד יש בכל זאת יסוד אובייקטיבי. אלא שישוד זה אינו טמון בכך שהעצם או המאורע עצמם הם סוד אלא בכך שכמו כל דבר שישנו, הם נוטלים חלק בסוד, חלק שבענייני היומיום אינו יכול לעולם להתקיים באופן בלתי תלוי. חלק זה תמיד כבול: בחידה הוא כבול לפתרון – במילה הוא כבול למשמעות. שכן, דווקא בתור מילה, כל מה שישנו נכנס למצב הסוד בזכות הכוח הסמלי של המילה, ולפיכך ב"מילת החידה" (Rätselwort) יש כפל משמעות מכונן עבור מהות החידה כולה: מילה זו אינה רק הפתרון (Lösung) של הסוד, במונח של ביטולו, אלא גם כוונה, [כלומר] היא בה בעת גם התנאי המקדים לו, הבסיס שלו

Walter Benjamin, "Über das Rätsel und das Geheimnis", *Gesammelte Schriften*, ed. Rolf *
Tiedemann und Hermann Schweppenhäuser, Vol. VI, Suhrkamp, Frankfurt am Main 1991,
pp. 17-18

וה"גאולה" (Erlösung) של הכוונה הנסתרת החותרת אל חוסר הפתרון שבו. וזאת מאחר שבמילה, שהיא כשלעצמה כבר "מילת חידה", טמון גרעין סמלי המייסד את מה שמעבר (jenseits) לנמסר בו, סמל למה שאינו בר מסירה (Nicht-Mittelbarkeit). היות שכך, אפשר לפתור חידות רבות באמצעות דימוי ותו לא, אבל לגאול אותן אפשר רק באמצעות המילה. החידות האופייניות יותר בהקשר זה אינן חידות של שיכולות, הומונימים, הרכבת מילים מהברות וכיוצא בכך – כלומר חידות המבוססות על עצם המילה, וחלקן מן הסתם צעירות יחסית – אלא חידות שכמו חידותיהם של עמים פרימיטיביים מקורן תמיד או על פי רוב בהקשרים, ולפיכך הן עדיין אינן נטועות בהכרח במילה. אבל השאלה שהן שואלות עשויה להיפתר רק במילה המתפרצת בכל חוסר האמצעיות שלה, וכך היא עוזרת ביתר שאת לכוונה הנסתרת של החידה להיגאל. בסופו של דבר, את הסוד אפשר לחשוב רק באמצעות הפעולות שהישות החיה (Lebendige) מבצעת, אבל לא באמצעות הדברים עצמם. מכאן שאת הסמל, שהנו סוד, אפשר לחשוב רק על פי הישות החיה, המבצעת, המשלימה את הפעולה. הישות החיה הזאת היא תמיד אלוהים.

הסיפור על אדם הנותן שמות לחיות בספר בראשית יוצא נגד הגרסה המיתית של השם כחידה שיש לפענחה, למשל ב"פיית הגשם" מאת [תיאודור] שטורם ובמעשיות אחרות.¹ השם היהודי (העברי) הוא סוד.

S. Wolfgang Schultz (Gesammelt und bearbeitet), *Rätsel aus dem hellenischen Kulturkreise*, 2 Tls., Berlin 1909-1912

מגרמנית: טלי קונס

1. [פיית הגשם" (Regentrude) – מעשייה מאת הסופר הגרמני תיאודור שטורם. בלב המעשייה עומד ניסיונם של בני כפר למצוא את רצף המילים הסודי שיגרום לפיה להוריד גשם על שדותיהם מוכי בצורת (המתרגמת)].